

Digital utmaning väntar vuxenutbildningen

I höstas antog regeringen en nationell digitaliseringsstrategi för skolväsendet som har den djärva målsättningen att Sverige ska bli bäst i världen på att tillvarata digitaliseringens möjligheter i all undervisning, inklusive vuxenutbildningen.

Strategin innehåller tre fokusområden med olika delmål som ska vara uppnådda till 2022. Dom tre fokusområdena är:

- Digital kompetens för alla i skolväsendet
- Likvärdig tillgång och användning
- Forskning och uppföljning kring digitaliseringens möjligheter.

Redan i strategidokumentets första mening slår man fast att digital kompetens i grunden är en demokratifråga, men sedan sägs, märkligt nog, inget mer om demokrati i det elvasidiga dokumentet. Kanske ligger det underförstått, men det skulle ha haft ett värde om det lyfts fram något mer, anser undertecknad.

Något senare i texten, sägs att strategin syftar till att alla barn, unga och vuxna ska få de kunskaper som behövs för livet och arbetslivet. Den svenska skolan skall därför vara ledande i att använda digitaliseringens möjligheter för att uppnå hög kompetens och främja kunskapsutmaningar och likvärdighet.

Det är tydligt att strategin i första hand tar sikte på hur genomförandet ska ske inom ungdomsskolan och gymnasiet. Vuxenutbildningen nämns endast på ett ställe, i två meningar:

”Inom vuxenutbildningen skiljer sig förutsättningarna och kraven tydligt från övriga skolformer. Huvudmännen behöver här säkerställa en lämplig tillgång till digitala verktyg.”

Lite senare i texten står det att huvudmännen ska förhålla sig aktiva till utvecklingen och t.ex. utarbeta lokala strategier som knyter an till nationella strategier och mål. Trots det ringa omnämmandet av vuxenutbildningen i strategidokumentet, står det ändå klart att regeringen inbegriper vuxenutbildningen i satsningen på att bli bäst i världen på digitalt användande i undervisningen. Faktum är att vuxenutbildningen redan idag är en stor användare av digital teknik genom att en stor del av vuxenutbildningen sker på distans med hjälp av digital teknik. Samtidigt måste man komma ihåg att de studerande inom vuxenutbildningen representerar ett stort spann av skiftande förkunskaper där det inte alls är alla givet att delta i distansundervisning med hjälp av relativt avancerad digital teknik. Det innebär att det som i strategin nämns om ”likvärdighet” som ett av tre viktiga fokusområden kommer att bli en särskilt stor utmaning för vuxenutbildningens olika aktörer.

Kan vara intressant att höra hur några av aktörerna inom vuxenutbildningen reagerar på den nya digitaliseringsstrategin. För att få en aning om hur det står till och vad man tycker har jag vänt mig till ett par kommuner med olika förutsättningar, dels Lund i Skåne och dels Sollefteå i Västernorrland.

Det kan också vara intressant att höra hur den största aktören inom vuxenutbildningen reagerar på regeringens digitalstrategi. *Petter Hallman* är strategisk IT-direktör på Academedia, som har mer än 100 000 elever i sina vuxenutbildningsskolor.

Academediia tror på robotar som lärarstöd inom vuxenutbildning om fem år.

- Det är en rejäl utmaning om man ska vara bäst i alla dimensioner, säger Peter Hallman, strategisk it-direktör på Academedia.

Petter Hallman, strategisk it-direktör på Academedia, att vara bäst i världen om fem år, är det rimligt?

- Det är ett utmanande mål. Inom vissa delar kan det säkert vara möjligt, men det beror lite på vad man lägger i innebörden. Det spelar egentligen ingen roll om vi är bäst eller tredje bäst i världen, jag tycker ändå det är en viktig markering för att det verkligen ska bli bra. Men det är klart att det är en rejäl utmaning om man ska vara bäst i alla dimensioner.

När det gäller vuxenutbildningen så står det att huvudmännen behöver säkerställa lämplig tillgång till digitala verktyg. Hur ser du på det?

- Då är det två saker jag tänker på. Det första är, och det är jätteviktigt, att man har någon form av generell idé när man satsar, så att vi inte bara kastar in ny teknik i ett klassrum och tror att det ska ge bättre resultat. Forskningen är tydlig och pekar på att det blir negativt för undervisningen om man bara stoppar in teknik. Däremot, om man har teknik med en tydlig tanke om hur tekniken ska förändra undervisningen och att den genomförs på ett konsekvent sätt, då finns det många exempel på att digital teknik kompletterat med ett bra arbetssätt ger bättre studieresultat.

Den andra delen som jag tycker är viktig, gäller upphandlingarna som görs inom vuxenutbildningsområdet och som tenderar att bli alltmer kostnadsstyrd. Man sätter upp ett antal krav och sedan att det ska vara lägsta pris. Det är svårt att göra en bra kravspec. Om man hårdrar det lite, eller är lite mer krass; det är lättare att säga att det ska vara en lärare per tio elever och att det ska vara en dator per tre elever i en kravspec och sen lägsta pris in. Med en sådan kravspec försvinner lite av vårt incitament att vilja utveckla hur man bättre kan använda tekniken i utbildningen. Istället blir det att man tar den billigaste möjliga lösningen med billigaste tekniken. Där har vi en utmaning!

Vi vill ju satsa på digitalisering, men också försöka modernisera hur vi bedriver undervisningen. Istället upplever vi att vi straffas i en del upphandlingar. Om man fortsätter att handla upp som nu är det omöjligt att nå regeringens visioner.

Vi vill vara innovativa och bygga bättre sätt att leverera utbildningar på och som är mer kostnadseffektiva. På kort sikt kan det säkert upplevas som sämre, men om vi t.ex. stoppar in 25 % mer teknikstöd, så kan vi kanske minska lärartätheten. Då säger en del att det är ju hemskt om det blir mer effektivt lärande av en högre teknikanvändning, istället för mer lärarledd undervisning. Vi vill inte ersätta lärare helt, men vi kan kanske minska antalet lärare och då kan vi ju skapa en bättre samhällsnytta för dom kronor man lägger ner på undervisningen.

Har du framfört detta till era avtalspartner?

- Nja, men det här vet dom om. Det är klart dom vet. Men det är svårt med upphandlingar, man har olika sätt att bedriva undervisning. Det finns kommuner som handlar upp på andra sätt och det finns nyare former av upphandling som bakar in innovationsdelar. Men just inom vuxenutbildningen är det här en väldigt viktig punkt där vi måste diskutera hur vi i upphandlingarna gemensamt kan främja innovationsarbete. Man måste våga ge det mer

frihetsutrymme, snarare än att specificera allt i detalj.

Vad har ni då för idéer om nya innovativa undervisningsformer inom vuxenutbildningen?

- Vi är nu i diskussioner med ett antal olika aktörer om väldigt spännande utbildningskoncept och jag hade senast i veckan diskussion på vårt stora ledarforum. Då hade vi med ett litet startupföretag som heter *Furhat Robotics* som med stöd från KTH skapat en robot som 2015 utsågs till världens mest sociala robot med hjälp av artificiell intelligens alltså en robot som kan prata med människor.

Ni ser alltså robotar istället för lärare inom vuxenutbildningen?

- Nja, snarare som komplement. Den är inte färdigutvecklad ännu, men tittar man in i framtiden fem år framåt t.ex. och du ska lära dig engelska, så kommer du att kunna prata engelska med en duktig robot. Det är inget konstigt med det. Den typen av teknologi börjar utvecklas och finnas och där försöker vi hålla oss både a jour och också tänka något steg framåt om vad som kan komma. Men vi måste hitta partners som vill satsa på den typen av innovation. Det här är kanske fem år in i framtiden innan det är riktigt bra.

Tror ni verkligen att robotar kommer att vara en del av er utbildningsvardag om fem år?

- Den här roboten finns redan idag i 50 exemplar, så det är ingen framtidsutopi. Den vanligaste kunden nu är stora företag och universitet som köpt den till sin forskning inom människa- datorområdet. Men vi diskuterar med vissa skolor om vi kan hitta något samarbete kring det här. Utvecklingsprojekt där man går samman med olika aktörer tycker jag är väldigt spännande och viktigt och det här är ett av dem förslag vi har för diskussion om möjligt samarbete.

Jag tror att AI och att integrera människor och datorer kommer att ge oss nya sätt att jobba med utbildning. Det är jag helt övertygad om. Vi är bara i början på den utvecklingen.

Faktaruta: Academedia

- Academedia är idag ledande aktör inom vuxenutbildningen i Sverige
- Varumärken som ingår i Academediakoncernen: Hermods, NTI-skolan, Eductus m.fl.
- Ca 100 000 elever studerar inom någon av Academedias vuxenutbildningar
- Academedia har idag drygt 300 avtal inom vuxenutbildningssegmentet.
- Omsättning 2016/2017 inom vuxenutbildning: 1 576 Msek
- Ägare: De två helt dominerande ägarna av Academedia är; EQT(Wallenbergssfären) med 25,42 % och Mellby gård (Rune Andersson) med 20,06%

Källa: Academedias årsredovisning 2016/2017

-Det kommer att ställa stora krav på investeringar inom infrastrukturen för att kunna erbjuda eleverna fullgod digital miljö med så skilda förutsättningar, säger Kristian Berghult, biträdande rektor vid Komvux i Lund.

Lund tar fram ny strategi för att möta regeringens mål.

Det har varit lite svårt att få tag i någon direkt ansvarig för vuxenutbildningen i Lund, men *Judit Pozna Meding* som är IKT-samordnare och kommunikatör hjälper mig på ett bra sätt och berättar att vuxenutbildningen i Lund hade under 2017 ca 5 700 elever varav merparten går i Komvux och SFI. Därav går 2 250 elever i externt upphandlade utbildningar.

Utbildningsförvaltningen ledningsgrupp i Lund har beslutat att en arbetsgrupp ska ta fram en digitaliseringsstrategi för Utbildningsförvaltningen under våren 2018. Utgångspunkten är reviderade styrdokument för skolans digitalisering som gäller från 1 juli 2018, samt regeringens digitaliseringsstrategi för skolväsendet från 19 oktober 2017.

Ledningsgruppen består av rektorer för vuxenutbildningen, gymnasieskolorna, modersmålscentrum och internationella grundskolan.

Den nya strategin ska omfatta undervisning, värdegrundsarbete, programmering, IKT-frågor (system och verktyg mm), skolbibliotekets roll, kompensatoriska verktyg, pedagogisk kompetensutveckling, stödprocesser och administration, data för systematiskt kvalitetsarbete samt den nya dataskyddsförordningen.

Komvux i Lund är i ett uppbyggnadsskede när det gäller den digitala utvecklingen. De ingår i det arbete som sker på förvaltningen när det gäller att konkretisera en digitaliseringsstrategi för verksamheterna. Många av eleverna läser på halvdistanst eller distans och detta ställer krav på att de pedagogiska verktygen är riktiga och fungerar.

Komvux använder den pedagogiska plattformen Vklass i kombination med Gsuite och håller på att köpa in Chromebooks för att kunna stödja detta arbete.

Vuxenutbildningen har inte samma förutsättningar som exempelvis gymnasieskolan där eleverna går på skolan under längre tid, och detta gör att man inte kan erbjuda eleverna datorer i samma utsträckning. Samtidigt har Komvux ett stort ansvar när det gäller att skapa förutsättningar för elever att utveckla användningen av digitala läromedel. Under 2018 kommer därför Komvux i Lund att alltmer fokusera på digitalt lärande för både elever och personal.

I en kommentar säger *Kristian Berghult*, biträdande rektor på Komvux i Lund:

- Det är bra att regeringen initierar denna typ av utveckling och att även Vuxenutbildningen finns med i satsningen. Eleverna inom Vuxenutbildningen studerar väldigt olika över tid. Några studerar i fem veckor, andra kan studera på distans och andra läser traditionell undervisning som kan sträcka sig över ett år. Det kommer att ställa stora krav på investeringar inom infrastrukturen för att kunna erbjuda eleverna fullgod digital miljö med dessa skilda förutsättningar, säger *Kristian Berghult*, biträdande rektor.

Faktaruta vuxenutbildningen i Lund

- Lund, antal invånare 31 december 2017: 121 274 (SCB)
- Totala antalet elever inom Vuxenutbildningen i Lund 2017: 5 700
- SFI i egen regi: 1 900
- Elever i distansutbildning: 2 500
- Elever i externt upphandlade utbildningar: 2 250
- Lund har avtal med 11 externa utbildningsföretag varav Hermods och Lernia är de två största.

Källa: Utbildningsförvaltningen i Lund.

- Vi måste anta utmaningen om digitalisering i undervisningen, säger Maria Modin, verksamhetschef för Reveljens lärcentrum i Sollefteå.

I Sollefteå drar vuxenutbildningen in hälften av investeringarna själva.

När jag frågar *Maria Modin*, verksamhetschef för vuxenutbildningen i Sollefteå om vad hon tror om den nationella strategin om att bli bäst i världen på digitalt användande i undervisningen om fem år, duckar hon inte.

- Det är stora utmaningar! Men det är viktiga utmaningar. Framförallt i den målgrupp som vi vänder oss till. Här finns många som av olika anledningar inte varit med på utbildningsspåret tidigare, den målgruppen behöver hjälp för att komma in i den digitala världen. Inte minst krävs det ett förhållningssätt till alla informationsflöden och till den digitala världens avarter. Man måste kunna förstå den digitala världen, inte minst för att kunna möta samhällets behov i ett samtida yrke.

Faktaruta Sollefteå

- Sollefteå, antal invånare 31 dec 2017: 19 709 (SCB)
- Antal elever inskrivna i vuxenutbildningen totalt 2017: ca 1 200
- Antal elever i Komvux: ca 600 varav merparten studerar på distans via Hermods och Miroi.
- Antal elever inom SFI: ca 400
- Antal elever inom Yrkeshögskolan: ca 200
- All vuxenutbildning är samlad på en plats, Reveljen.
- Anställd personer inklusive lärare: ca 50

- Vi måste anta utmaningen om digitalisering i undervisningen. Ska du dessutom gå vidare i studier, så är det viktigt att se och kunna använda de arbetsredskap som du kommer att använda i dina fortsatta studier. Det här är inget att halvmessyra med! Det är en annan tid nu, det är det framtida samhället vi är i. Vi kan inte säga att sen ska vi göra modern ITK, utan det är här och nu som vi ska lära oss.

Men är det en rimlig utmaning att bli bäst världen?

- Ja det tänker jag. Vi är ju redan liksom inne på det, så det är inget som startar nu, utan det här har vi hållit på med genom olika EU-projekt i livslångt lärande mm. Så nog kan jag se att vi i grunden ligger bra till. Det är inte så svårt för politiker att säga att vi ska bli bäst på det här också. Jag tror det här pågår inom de flesta vuxenutbildningarna i Sverige. Vi måste in, vi måste hitta lösningar och fortsätta kavla upp ärmarna, trots att vi vet att vuxenutbildningen i Sverige och Norden redan ligger mycket långt fram internationellt sett.

Hur är det med lärarnas kompetens?

- Visst har vi lärare som kämpar med sin egen resa och som kanske inte är helt övertygad ännu. En del vill nog jättegärna ha pärmar, men vi tar steg varje dag. När jag t.ex. tittar in hos SFI-gruppen, som åtminstone tidigare vill lösa det hela lite på egen hand, på traditionellt eget sätt, ser jag idag att de är jättedrivna och hela tiden vill framåt och pröva nytt.

Inom SFI har vi faktiskt utvecklat en lärplattform som har vunnit pris! Så sakta men säkert mals det

fram en modern undervisningsform där de digitala verktygen är en självklar del.

Har ni en strategi för hur ni ska gå vidare?

- Nja, inte nedtecknat, men jag har jobbat länge här och jag är en sådan som tittar runt hörnet och för den delen inte bara jag. Självklart är vi med!

I den Nationella digitaliseringsstrategin står det att ”huvudmännen ska säkerställa lämplig tillgång på digitala verktyg”. Upplever du att det uppfylls?

- Kommunens politiker är jättebra, men dom förstår inte allt vad vi gör, ändå tycker dom att vi gör det bra. Vi levererar!

Digitala verktyg och digitalisering kostar initialt rätt mycket pengar, får ni stöd till det?

- Ja, vi får in ca 50% av finansieringen av kommunen, resten drar vi in själva. Du ska inte tro att det bara är kommunen som betalar. Just nu får vi ganska mycket statsbidrag, speciellt till våra yrkesutbildningar. Vi känner att vi har kommunen med oss. Dom litar på oss. Jag hade dessutom en kollega som satt i kommunstyrelsen och som hade högt förtroende, vilket gjorde saken lite lättare. Nu har han gått i pension så nu få jag rådda det här lite själv.

En stor del av er vuxenutbildning har ni upphandlat, särskilt gäller det distansutbildningen inom Komvux. *Peter Hallman* som är IT-strategichef på Academica som bl.a. äger Hermods, tycker att många kommuner tänker för snävt i upphandlingarna och att det lämnas väldigt lite utrymme för innovation och utveckling som skulle kunna gynna utbildningarna på längre sikt. *Hallman* anser att många kommuner i sina kravspecar är onödigt mycket inriktade på lägsta pris i alla led.

Vad säger du om det?

- Jag förstår vad han menar. Samtidigt så brottas vi med att få behålla så mycket pengar som möjligt i vår verksamhet, därför är vi intresserade av att köpa det som är billigare.

Givetvis skulle man kunna skriva på upphandlingar med krav på innovation och utveckling, men vi har aldrig resonerat i dom banorna. Vi tänker ju på vår egen innovation där vi har nog så mycket att dra iland. Pengar för utveckling ligger ju på våra befintliga verksamheter.

Det blir kanske lite ojusta villkor i upphandlingen, det kan jag förstå, men dom har ju volymen och har en stor marknad, så istället för att lägga pengar till aktieägarna, kunde dom lägga det på innovation, dom har ju en ganska bra overhead. Det är skattepengar det handlar om. Det handlar om politik och det kan vi ju också tycka om.

Slutsats.

Efter att tagit del av synpunkter från tre aktörer inom landets vuxenutbildning verkar regeringens högt ställda mål om att bli bäst i världen på att tillgodogöra sig digital teknik i undervisningen vara realistiskt och inom räckhåll. Detta trots att vuxenutbildningen behandlas mycket knapphändig i den nationella strategin och att regeringen förutsätter att huvudmännen inom vuxenutbildningen ska dra ett stort lass i förverkligandet av strategin när det kommer till vuxenutbildningen. Snarare kan anas kritik mot att regeringen varit senfärdig med strategin och att man nu äntligen fått

ett gemensamt mål för hur man ska agera och att det nu är klart att den digitala tekniken ska vara en självklar del av den framtida utbildningen.

Några problemområden som lyfts fram i strategin och även nämns av de här tillfrågade, är bland annat risken för att köpa på sig digital teknik utan att ha någon idé med vad den ska uppnå och hur den ska användas. Risken i fall där tanke saknas är att digitala lärresurser får en negativ inverkan på elevers studier.

Ett annan tröskel som måste tacklas är det som i strategin tas upp som ett av tre fokusområden, nämligen "Likvärdig tillgång och användning". I strategin står det att målet för detta fokusområde är att "elever och personal ska ha god och likvärdig tillgång till digitala verktyg och resurser i syfte att förbättra utbildningen och effektivisera verksamheten." I det sammanhanget konstateras att vuxenutbildningens förutsättningar och krav är annorlunda än för övriga skolformer och påpekar att huvudmännen behöver säkerställa lämplig tillgång till digitala verktyg, vilket betyder att det kan bli en ganska tuff resa för de huvudmän som ännu inte hoppat på det digitala spåret. Viktigt också är att det inte bara gäller tillgången till digitala verktyg utan även infrastrukturen och möjligheten till support.

Användarvänlighet är ett begrepp som vi tänker på när vi analyserar digitala system i utbildningen. Här finns också säkert en del att göra för leverantörer av olika slag i samverkan med vuxenutbildningens huvudmän och utförare.

Förhoppningsvis kommer målsättningen om att "bli bäst i världen" sporra och ge energi till de vuxenutbildningar som ännu har en bit att gå.

Bernt Kviberg
frilansjournalist